

НІНА КАЛЕНІЧЕНКО,

заступник директора з навчально-виховної роботи
Михайло-Коцюбинського ліцею (Михайло-Коцюбинське, Україна)

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

УДК 398 (075.9)

DOI 10.13140/PHER.55.2025.06

mkgimnazija@ukr.net

Ми навчаємо не для школи, а для життя.

Сенека

У запропонованому матеріалі йдеться про можливості й переваги організації в закладі освіти інтегрованого навчання. Предметна роз'єднаність постає однією з причин фрагментарності світогляду сучасного випускника школи. А тому самотійність предметів, їх слабкий зв'язок між собою часом породжують серйозні труднощі щодо формування в учнів цілісної картини світу. Вирішити таку проблему ї здатні допомогти інтегровані уроки. Інтеграція (від лат. Integer – повний, цілісний) – об'єднання в ціле будь-яких окремих частин. Інтегрований урок – новий тип уроку, у якому навколо однієї теми поєднані відомості різних навчальних предметів.

Інтегрований урок поєднує в собі знання з предметів, що інтегруються навколо однієї теми, та робить навчальний процес по-справжньому цікавим. Інтегровані уроки спонукають учнів до творчого пізнання навколишнього світу, до встановлення причинно-наслідкових зв'язків, до формування вміння порівнювати, робити висновки. Зростає адаптованість учнів до реалій життя, навколишній світ ї різні процеси в ньому сприймаються більш цілісно.

Упровадження інтегрованого навчання на уроках, крім того, сприяє підвищенню рівня інтелектуального, креативного, духовного розвитку особистості учня, мотивації навчання та формування ключових компетентностей школярів. Тут ефективно формуються наступні компетенції: ціннісно-сміслові (розуміння мети уроку, важливості вивчення конкретної теми), загальнокультурні (культура мовлення, почуття

патріотизму, моральні якості), інформаційні, комунікативні (вміння працювати в групах, спілкуватися, вислуховувати думки інших).

Ключові слова: інтеграція, інтегрований урок, школа, освіта, різні навчальні предмети, переваги.

Актуальність теми дослідження. Однією з найголовніших проблем сучасної освіти є зменшення зацікавленості учнів до навчання. Адже ми живемо в інформаційному світі, що формує нові взаємовідносини між дитиною і знаннями. А тому метою сучасної школи є не просто давати знання, а формувати особистість, яка вміє і хоче вчитися, критично ставитися до обставин, вміє порівнювати альтернативні точки зору та приймати виважені рішення.

Отже, головним завданням освіти є підготовка молоді до сучасного життя, тобто формування в неї необхідних компетентностей. А одним із засобів їх формування є інтеграція навчальних дисциплін. Ідея інтегрованого навчання актуальна, оскільки з її успішною методичною реалізацією передбачається забезпечити кожній людині самотійно досягти тієї чи іншої життєвої цілі, творчо самоствердитися у різних соціальних сферах. Інтеграція виступає засобом формування цілісного образу світу дитини, за допомогою якого вона усвідомлює своє істинне призначення у цьому світі.

Вказати на переваги й можливості освітньої інтеграції є **метою і завданням** цього дослідження.

Виклад основного матеріалу. Предметна роз'єднаність постає однією з причин фрагментарності світогляду сучасного випускника школи. А тому самотійність предметів, їх слабкий зв'язок між собою часом породжують серйозні труднощі щодо формування в учнів цілісної картини світу. Вирішити таку проблему й здатні допомогти інтегровані уроки. Інтеграція (від лат. Integer – повний, цілісний) – об'єднання в ціле будь-яких окремих частин. Інтегрований урок – новий тип уроку, у якому навколо однієї теми поєднані відомості різних навчальних предметів.

«Інтегрований урок – це урок, метою якого є розкриття загальних закономірностей, ідей, що відображені у різних науках. Інтегровані уроки ставлять за мету об'єднати споріднені блоки знань із різних

навчальних предметів навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення, сприйняття, мислення, почуттів учнів»[3, 8].

Інтегрований урок дозволяє вирішувати цілий ряд завдань, які важко реалізувати в рамках традиційних підходів. Ось деякі з них:

- підвищення мотивації навчальної діяльності за рахунок нестандартної форми;
- організація цілеспрямованої роботи з розумовими операціями: порівняння, узагальнення, аналіз;
- показ міжпредметних зв'язків та їх застосування при вирішенні різноманітних завдань.

Інтегрований урок поєднує в собі знання з предметів, що інтегруються навколо однієї теми, та робить навчальний процес по-справжньому цікавим. Потреба у виникненні інтегрованих уроків пояснюється цілим рядом причин:

- навколишній світ пізнається дитиною в єдності, а окремі предмети шкільного курсу подрібнюють цей світ на розрізнені фрагменти;
- інтегровані уроки розвивають потенціал самих учнів, спонукають до активного пізнання навколишньої дійсності, до розвитку мислення, комунікативних здібностей;
- форма організації інтегрованих уроків нестандартна, цікава, що підвищує пізнавальний інтерес учня;
- інтеграція в сучасному суспільстві пояснює необхідність інтеграції в освіті. Сучасному суспільству потрібні добре підготовлені універсальні фахівці;
- за рахунок посилення міжпредметних зв'язків вивільнюються години для поглибленого вивчення предметів за вибором учня;
- інтеграція дає можливість для реалізації, самовираження, творчості вчителя, сприяє розкриттю здібностей [1, 150].

Які ж переваги інтеграції ми можемо спостерігати?

1. Світ, що оточує дітей, пізнається ними в різноманітності й єдності.
2. Застосування різних видів роботи на уроці підтримує увагу учнів на високому рівні. Це дозволяє говорити про розвиваючу ефективність таких уроків.
3. Інтегровані заняття знімають втомленість, перенапругу учнів за рахунок переключення на різноманітні види діяльності.

4. Інтеграція є джерелом віднаходження нових фактів, які поглиблюють або підтверджують певні висновки, спостереження учнів з різних навчальних предметів.

5. Інтегровані уроки дають учневі досить широке й яскраве уявлення про світ, у якому він живе, про взаємодопомогу, про існування різноманітного контексту матеріальної й художньої культури [4, 29-30].

Отже, інтегровані уроки спонукають учнів до творчого пізнання навколишнього світу, до встановлення причинно-наслідкових зв'язків, формування вміння порівнювати, робити висновки. Зростає адаптованість учнів до реалії життя, навколишній світ й різні процеси в ньому сприймаються цілісно. На думку колишньої міністерки освіти і науки України Лілії Гриневич, «...справа в тому, що, коли дитина досліджує світ, вона може вивчати, наприклад, не тільки явища природи, але вона ще може при цьому практикувати свої знання з математики, вчитись формулювати свою думку, її аргументувати – саме в цьому сила інтегрованого уроку. Є одна тема, що добре й глибоко пізнається дитиною з усіх сторін» (з усного виступу на ток-шоу «Право на владу», телеканал «1+1»).

Упровадження інтегрованого навчання на уроках, крім того, сприяє підвищенню рівня інтелектуального, креативного, духовного розвитку особистості учня, мотивації навчання та формування ключових компетентностей школярів.

На інтегрованих уроках формуються наступні компетенції:

- ціннісно-сміслові (розуміння мети уроку, важливості вивчення теми);
- загальнокультурні (культура мовлення, почуття патріотизму, моральні якості);
- інформаційні;
- комунікативні (вміння працювати в групах, спілкуватися, вислуховувати думки інших).

Висновок. Ідея інтеграції знань на сьогодні є надзвичайно популярною в освіті. Її опанування, як показує практика вітчизняної школи, дає можливість легше й продуктивніше формувати всебічно розвинену особистість дитини. «Сучасне суспільство має потребу в людині, здатній самотійно мислити, ставити перед собою і суспільством нові завдання та знаходити їх рішення, бути готовим як до

індивідуальної, так і до колективної праці, усвідомлювати наслідки своїх вчинків для себе, для інших людей і для навколишнього світу. Суспільство має потребу в людині-громадянині незалежно від того, з якого середовища він вийшов і ким збирається стати» [5, 6]. Отже, потрібно досягти оптимального загального розвитку кожного школяра в процесі засвоєння ним знань і у формуванні вмінь і навичок.

А це, на нашу думку, можливо лише з використанням міжпредметної інтеграційної складової.

ПРИКЛАД ТИПОВОГО ІНТЕГРОВАНОГО УРОКУ : ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА, МАТЕМАТИКА

*(НІНА КАЛЕНІЧЕНКО, заступник директора ліцею, вчитель зарубіжної літератури;
НАТАЛІЯ МИНЕНОК, вчитель математики ліцею)*

ТЕМА. «В ГОСТЯХ У КАЗКИ». Повторення й узагальнення знань із теми «Казка», «Літературна казка»; розв'язування текстових завдань.

МЕТА: структурування отриманих знань з різних предметів у систему особистісних знань учнів; розвиток їх умінь аналізувати й систематизувати матеріал, навичок самостійності мислення; сприяння формуванню ключових компетентностей та необхідних ціннісних орієнтирів і ставлень.

ОБЛАДНАННЯ: комп'ютер, проєктор, дидактичний матеріал: фішки-«розумнички», фішки-«духівники», фішки-«крижинки».

ХІД УРОКУ:

I. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель зарубіжної літератури. Інтерактивна вправа «Пароль».

Учитель просить назвати, не повторюючись, учнівським «ланцюжком» суттєве для матеріалу попередніх уроків слово (словосполучення), ключове слово – своєрідний пароль. Тут можуть бути такі слова: казка, антитеза, Кай, Соловей, вічність, Андерсен тощо.

Учитель зарубіжної літератури пропонує: сформувати позитивний настрій на уроці, налаштувати всіх на співпрацю допоможе прийом

«незакінчене речення». Можна попрацювати в парах: візьмемо долоню свого сусіда по парті й закінчимо речення «Я бажаю тобі...», посміхнемося один одному. Обов'язково «прийде» гарний настрій. (Я бажаю тобі творчості, натхнення, успіху, наснаги, співпраці тощо).

II. Актуалізація опорних знань.

Учитель зарубіжної літератури. У шкільному житті ми здобуваємо знання на окремих ізольованих уроках: математиці й українській мові; природознавстві й англійській. Чи існують частини пізнання в реальному житті так само ізольовано, як ми їх отримуємо?

Правильна відповідь учнів: усі знання поєднуються й разом формують певний образ.

Учитель математики. Отже, неповторність кожного – наслідок того, як сприймається та опрацьовується в його внутрішньому світі зовнішня інформація. А яким чином у нашому внутрішньому світі поєднуються, наприклад, знання із зарубіжної літератури та математики?

Учні. Можемо дізнатися, скільки років прожив письменник; особливі числа 3, 7, 9, 12; назви казок, що містять числа – «Тисяча і одна ніч», «12 місяців», «Три товстуни», «Білосніжка і 7 гномів», «Вовк та 7 козенят»; «7 подорожей Синдбада», «12 подвигів Геракла».

Учитель математики. А чи можемо назвати героя із вивчених на уроках зарубіжної літератури казок, який би захоплювався математикою?

Учні. Кай, головний герой казки Г. Андерсена «Снігова королева».

Учитель математики. Пригадаємо епізоди казки, де йшлося про його захоплення математикою.

Учні. 1. Коли Снігова королева викрала хлопця, то він хотів гукнути на допомогу, але в голові у нього була лише таблиця множення. 2. Після поцілунку Снігової королеви Кай розповів їй, що знає всі чотири дії арифметики. 3. У палаці Снігової королеви він грався крижинками, складав із них різні фігурки, то була льодяна гра розуму.

Учитель математики. Для чого Андерсен звертає нашу увагу на математичні здібності хлопчика?

Учні. Він хотів показати, що Кай став схожим на Снігову Королеву: холодним, байдужим до всього, у голові в нього були тільки цифри.

Учитель зарубіжної літератури. А якою Кай побачив Снігову королеву після її поцілунку? (Презентація «Снігова королева»).

Учні. Вона була прекрасна. Розумнішого, чарівнішого обличчя він не міг собі уявити. Жінка була така прекрасна й ніжна, але з криги. Саме з криги, сліпучої, іскристої криги. І все-таки жива! Очі блищали, як дві ясні зірки, але не було в них ні спокою, ні тепла.

Учитель літератури. То чому ж від Снігової королеви, такої прекрасної, віяло холодом? Яку антитезу в образі Герди можна знайти для відповіді на це запитання? Що таке антитеза?

Учні. Антитеза – це протиставлення.

Учні. Холодний розум та краса Снігової королеви – гаряче серце Герди.

Учитель літератури. То який урок ми можемо взяти для себе, аналізуючи образ Снігової королеви?

Учні. У людини розум повинен поєднуватися зі щирим серцем.

Учитель математики. Тобто не можна перейматися лише, наприклад, математикою або ж літературою. Тому потренуємося сьогодні, як можна поєднати такі різні, здавалося б, навчальні предмети.

III. Перевірка знань, умінь і навичок учнів із зарубіжної літератури та математики.

Учитель зарубіжної літератури. А зараз ми «позмагаємося» зі... штучним інтелектом. У зошитах запишемо № завдання, а поряд – слова «так» або «ні».

1. Характерна риса казки – боротьба добра зі злом. (Так).
2. Літературну казку створює народ. (Ні – автор).
3. У казці «Пензлик Маляна» висвітлено любов до праці, сміливість, кмітливість. (Ні – уславлення митця).
5. Зла цариця-мачуха з казки «Про мертву царівну й сімох богатирів» загинула через заздрощі. (Так).
6. Гіпербола – це добродушне висміювання. (Ні – перебільшення властивостей).
7. Брати Грімм Якоб і Вільгельм – відомі збирачі англійських народних казок. (Ні – німецьких).

8. Смола, яку вдовина дочка з казки «Пані Метелиця» не могла за все життя відмити, уособлює сором, недобру славу. (Так).
9. Від смерті імператора з казки Г. Андерсена «Соловей» врятував штучний соловей. (Ні – справжній).
10. Назва казки О. Уайльда «Хлопчик-зірка» натякає на «зіркову» хворобу хлопчика, його зухвалість, зверхність до інших; на його красиву «зіркову» зовнішність і внутрішню порожнечу. (Так).
11. Рятуючи життя, шакал із народної казки «Фарбований шакал» ускочив у велику діжку із зеленою фарбою. (Ні – синьою).
12. Синдбад-мореплавець з однойменної казки здійснив 7 подорожей. (Так).

Учитель зарубіжної літератури. Пропонує роботу в парах, взаємоперевірку завдань, виставлення оцінки сусіду по парті.

Отже, головний конфлікт казок – це конфлікт добра та зла. А чи хотіли б ми допомогти своїм улюбленим героям подолати зло та примножити добро? Тоді до роботи! Завдання виконується в зошитах із літератури та з математики. За правильне виконання завдання з літератури учні отримують фішку-«духівничку», з математики – фішку-«розумничку»; а фішку-«крижинку» – за порушення правил роботи на уроці.

Учитель математики. На екрані ми бачимо улюблених казкарів та роки їх життя. Давайте підрахуємо, скільки прожив кожен із них та дізнаймося, скільки років вони прожили разом. Таким чином, ми примножимо добро, що його вони посіяли своїми казками. Вільгельм Грімм (1786-1859), Якоб Грімм (1785-863), Оскар Уайльд (1854-1900), Шарль Перро (1628-1703), Г.К.Андерсен (1805-1875).

Учитель математики. Запишемо усіх добрих персонажів, а потім злих з казки О. Уайльда «Хлопчик – зірка». Яких персонажів більше? На скільки саме? (Добрі – лісоруб, дружина, старчиха, кріт, коноплянка, білочка, зайчєня; злі – хлопчик-зірка, чаклун). Кількість «добрих» персонажів помножимо на кількість учнів у нашому класі. Таким чином, ми ще раз примножимо добро.

Буктрейлер до казки братів Грімм «Пані Метелиця» (<https://www.youtube.com>)

Учитель зарубіжної літератури. Пригадаємо казку «Пані Метелиця»? Хто ж перший зустрів падчірку?

Учні. Півень.

Учитель літератури. А яку пісеньку заспівав півень, коли падчірка повернулася додому?

Учні. «Ку-ку-рі-ку, ку-ку-рі-ку, наша падчірка йде, на ній золота без ліку».

Учитель математики. А як ви гадаєте, що падчірка зробила із золотом? Щоб дізнатися про це – давайте розв'яжемо задачу. Коли падчірка повернулася від пані Метелиці, на ній було золотих прикрас на суму ... тисяч гривень. Половину прикрас вона віддала мачусі, а решту поділила порівну з дочкою. На яку суму вона залишила собі прикрас? На скільки гривень менше коштували всі прикраси, які вона залишила собі, від тієї суми, на яку вона подарувала золота мачусі?

Учитель зарубіжної літератури. А зараз ми з вами познайомимося ближче з героями казки «Пані метелиця». Журналісти візьмуть інтерв'ю у «пасербиці» та «мачухи».

Рольова гра «Інтерв'ю». Коментар. З учнів класу вибрати 2 пари. Перша пара виступить у ролі «журналіста й падчірки», друга – «журналіста й мачухи». «Журналіст» ставить запитання, а «героїня» відповідає.

1 пара. Журналіст. Чому на твоєму обличчі немає посмішки?

Пасербиця. Тому що мене ніхто не любить.

Журналіст. Хто твої друзі?

Пасербиця. Звірі, птахи, які мене не скривдять.

Журналіст. Про що ти мрієш?

Пасербиця. Щоб у нашому домі панували злагода, взаємоповага, спокій.

2 пара. Журналіст. За що ви не любите пасербицю?

Мачуха. Мені прикро, що вона краща за мою дочку.

Журналіст. Чи не шкода вам заставляти її стрибнути в колодязь?

Мачуха. Не шкода, вона мене дратувала своєю добротою, яку не отримувала я від дочки.

Журналіст. Чому усю домашню роботу виконувала лише пасербиця?

Мачуха. Жаліла свою дочку й зробила з неї ледащицю.

Фізкультхвилинка. «Посмішка».

Учитель зарубіжної літератури. Зверніть увагу на екран. Перед нами портрет Г.К. Андерсена. Прослухайте декілька біографій відомих письменників й оберіть ту, що стосується Г.К. Андерсена. Перекажіть біографію письменника своїми словами.

1. Відомий англійський письменник народився 1854 року. Він дуже любив розповідати дітям під час прогулянок і на ніч казкові історії. У його казках добро перемагає зло, а краса могла виявитися лихою і жорстокою. Одна з відомих казок – «Хлопчик-зірка».

2. Відомий данський письменник, який народився 1805 року в родині бідного чоботаря. Усе своє життя присвятив написанню різних казок. Відомі казки – «Соловей», «Свинопас», «Русалонька», «Снігова королева».

3. Відомий письменник, який був хранителем монет у німецькому містечку Кассель. Він написав літературний переказ неймовірних пригод барона Мюнгаузена, «найправдивішого» вигадника.

Буктрейлер до казки Г. Андерсена «Снігова королева» (velolschool.org.ua/index.php/бібліотеки/буктрейлери).

Учитель зарубіжної літератури. Ми живемо в ХХІ ст. Воно дещо відрізняється від ХІХ: прогрес науки, Інтернет, мобільний телефон тощо. Але моральні цінності не змінилися. Вони такі ж, що й 200 років тому. Любов, дружба, вірність – це ті чесноти, на яких тримається світ. Щоб у цьому впевнитися, пропоную здійснити казкову подорож з Гердою в пошуках Кая.

Нам потрібно згадати увесь шлях Герди. Перед нами на екрані – назви місць, де зупинялася Герда. Встановимо їх послідовність.

Відповідь. 1.Річка 2.Чаклунка 3.Ворон і ворона 4. Принц 5. У розбійників 6. Лапландка 7. Фінка 8. Палац Снігової королеви.

Учитель математики. А зараз давайте підрахуємо, який шлях подолала Герда в пошуках Кая відтоді, коли відпливла в човні від рідного берега й аж поки не увійшла у величезні ворота Снігової королеви (відповіді записуються на дошці).

Задача № 1. Коли Герда відштовхнула човен від рідного берега, течія річки понесла його зі швидкістю 8 км/год. Через 5 год плавання

вона опинилася біля вишневого садочка старої Чаклунки. Яку відстань пододала Герда?

Задача № 2. Подорож Герди продовжилася після втечі від старої Чаклунки. Відомо, що вона йшла лісом протягом 4 годин зі швидкістю 4 км/год. І раптом зустріла старого ворона. Яку відстань вона пододала?

Задача № 3. Ворон вказав їй шлях до палацу принца та принцеси, але дорога від лісу до палацу була на 10 км довша, ніж та, що пододала Герда від старої Чаклунки до зустрічі з вороном. Підрахуємо цю відстань.

Задача № 3. Герда поїхала з палацу в золотій кареті, яку подарували їй принц з принцесою. Карета мчала зі швидкістю 35 км/год упродовж 4 год. Аж раптом на неї напали розбійники. Допоможіть Герді, порахуйте відстань шляху, що вона проїхала.

Задача № 4. Герда втекла від розбійників. Вона осідлала оленя, якого подарувала їй Маленька розбійниця й помчала зі швидкістю 25 км/год. Через 4 години Герда опинилася поблизу низької хатинки лапландки. Який шлях пододала Герда верхом на олені?

Задача № 5. Не затримуючись у лапландки, Герда вирушила до хатинки фінки. Цього разу вже стомлений північний Олень мчав Герду зі швидкістю 20 км/год. Через 5 год. 30 хв. вона стояла на порозі в дім фінки. Яку відстань вона пододала за цей час?

Задача № 6. Коли фінка попрощалася з Гердою, північний Олень помчав щосили зі швидкістю 15 км/год. Він ніс Герду на спині протягом 6 годин і зупинився лише біля куща з червоними ягодами. Яку відстань подолав Олень?

Задача №7. Відколи знесилений Олень висадив Герду біля куща з червоними ягодами, вона побігла далі сама. Рухаючись зі швидкістю 10 км/год, Герда дісталася до величезного кришталевого палацу Снігової королеви через 2 год. Скільки кілометрів пройшла Герда пішки?

Учитель математики. Отже, скільки кілометрів і за скільки годин пододала Герда у пошуках Кая?

Учитель зарубіжної літератури. Герда пододала крижану силу Снігової королеви, силою свого люблячого серця змінила світ. Живі, теплі серця сильніші за холодний розум. Андерсен попереджає, що крижані серця існуватимуть завжди, і кожен із нас у своєму житті може зустрітись зі Сніговою королевою, а скалки дзеркала можуть потрапити в серця людей і сьогодні. Але поки наші серця гарячі, жодні вороги нічого не зможуть зробити. Сльози Герди

символізують любов, милосердя, добро. Чому страшно, коли серце перетворюється на уламок криги? Бо люди стають байдужими, не співчують і не допомагають один одному. Що сталося б зі

світом, якби у всіх були крижані серця? Зло легко впустити в серце, але без допомоги рідних, друзів дуже важко його позбутися.

IV. Рефлексія.

Учитель зарубіжної літератури. А зараз ми з вами організуємо замість «льодяної гри розуму», в яку грався Кай у палаці Снігової королеви, «духовну гру розуму» й поповнимо наші скарбнички-«духівники».

Метод «Кольорова мозаїка».

Екран. Складіть вираз зі слів: людину, добра, прикрашає, душа. (Добра душа людину прикрашає). Чи згодні ми з цим? Аргументуйте.

Учитель зарубіжної літератури. Антуан де Сент-Екзюпері в казці-притчі «Маленький принц» писав так: «Добре бачить тільки серце. Найголовніше те, чого очима не побачиш». Що це те? Душа! Виходить, що щира краса людини насправді непомітна. А виявляється вона в милосерді, чуйності, дружбі, любові, в її душі. Краса душі зігріває всіх, хто поруч з людиною, яка випромінює тепло.

Згадаймо чудовисько з казки «Червоненька квітка». Настя покохала чудовисько саме за красу душі. Життя таке прекрасне, що потрібно в ньому творити лише добро.

1. Складемо сенкан «Казка».

Казка.

Цікава, повчальна
Чарівна, заворожлива
Виховує, повчає,
вдосконалює
Окрилює, захоплює,
дивує
Добро завжди
перемагає
Вчить, як на світі жити
Фантазія
Мрія

2. Конкурс читців.

Учитель зарубіжної

літератури. Ми вивчали на уроках зарубіжної літератури англійські, німецькі, китайські, японські, арабські казки. А що, ми знаємо стільки мов?

Учні. Ми казки вивчали у перекладах. Переклад – це передача змісту тексту іншою мовою.

Учитель зарубіжної літератури. Відомі перекладачі Борис Тен, Микола Лукаш, Іван Франко, Леся Українка, Григорій Кочур здійснили переклад текстів українською мовою.

3. Конкурс «Ти – мені, а я – тобі». Фішку отримає той, у кого було цікаве запитання, а також той, хто правильно на нього відповів.

1. Дж. Родарі, Туве Янссон, Вс. Нестайко... Що об'єднує цих дитячих письменників з різних країн? (Усі вони – лауреати Золотої медалі Г. Андерсена, Малої Нобелівської премії).
2. Який зріст був у Дюймовочки? (1 дюйм – 2,5 см).
3. Скільки часу розповідала свої казки Шахразада? (1000 й одну ніч). А скільки це років і місяців?
4. Як рятувався від хижих звірів Колобок? (Співав пісню).
5. На якого птаха перетворилося гидке каченя? (На лебедя).
6. Пригадайте героїню казки Г. Андерсена, яка стала символом Копенгагена й усієї Данії. (Русалонька).
7. Доведіть, що казка «Пані Метелиця» – німецька казка.
(У німецькій мові є прислів'я: «Якщо йде сніг – це пані Метелиця перину вибиває»).
8. Уявіть, що ви – мешканці Китаю. Як би ви висловили свій захват без слів казкою Г. Андерсена «Соловей»? («О!» – піднятий догори вказівний палець).
9. Чим схожі казки Г. Андерсена «Соловей» та «Снігова королева»? (Протиставлення краси зовнішньої та внутрішньої, щирості й бездушності).
10. Якою є головна думка казки О. Уайльда «Хлопчик-зірка»? (Необхідно бути добрим, милосердним до рідних, і добро повернеться сторицею).

4. Дидактична гра. (Створюються 4 групи. Роздаються картки, на яких написані слова (імена, речі). Учні мають знайти «зайве» слово на картках, вгадати казку та автора.

1. Червона Шапочка, миші, чоботи, лев, кіт, осел, маркиз де Карабас («Кіт у чоботях», Ш. Перро)
2. Фея, соболеві черевички, король, принцеса, принц, гарбуз, карета, млин («Попелюшка», Ш. Перро).
3. Кай, Герда. Троянда, сніжинки, олень, вовк, лапландка, фінка («Снігова королева», Г. Андерсена).
4. Імператор, палац, камергер, капельмейстер, арія, ворон і ворона. («Соловей», Г. Андерсен).

V. Підсумки.

Учитель зарубіжної літератури. На дошці ви бачите холодне серце, в яке поселились зло, заздрість, лінощі, жорстокість, егоїзм тощо. Герда

зігріла серце Кая своїми гарячими сльозами. А ми спробуємо зігріти наше серце словами. Тож закінчіть речення «Казка мене навчила...».

Учні. Працьовитість, чесність, любов, дружба, вірність, справедливість, порядність тощо.

Учитель зарубіжної літератури. Яке ж ми отримали серце? Це любляче, чуйне, ніжне, здатне вибачати, здатне сподіватися, відрите для всіх, вірне, здатне творити добро. І не була б доброта добротою, якби не віддавала себе іншим. Хай буде добрим ваш розум, розумне серце!. Пам'ятайте: усе починається з маленьких учинків, за якими стоїть добре серце.

Учитель математики. Дякуємо за вашу кропітку працю, за те, що ви, як і ваші улюблені казкові герої, подолали чимало труднощів під час виконання завдань і значно примножили за цей час добро навколо нас.

ПОСИЛАННЯ:

1. Браже Т.Г. Інтеграція предметів у сучасній школі. К.: Крок, 2023. 154 с.
2. Данилюк Д.Я. Навчальний предмет як інтегрована система. *Педагогіка*. 2007. №4. С. 24 – 28.
3. Липова Л., Ренський С. Інтеграція індивідуальної роботи з іншими формами навчальної діяльності. *Рідна школа*. 2002. №1. С. 8–10.
4. Степанюк А.В. Нові підходи до визначення мети і змісту біологічної освіти школярів. *Педагогіка й психологія*. 2000. №2. С. 28–34.
5. Філіпов В.М. Інтеграція: данина моді чи реальна потреба? *Учительська газета*. 2006. №3. С. 6–7.
6. Барчан Л., Коваленко В. Інтегрований урок: література і математика. *Всесвітня література*. 2007. №10 (330). С. 24.
7. Всі уроки для 5 класу за новою програмою. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2018. №13. С.11-102.

NINA KALENICHENKO,

Deputy Director for Educational Work

of the Mykhailo-Kotsiubynsky Lyceum (Mykhailo-Kotsiubynske, Ukraine)

INTEGRATED LEARNING AS A MEANS OF HARMONIOUS PERSONALITY DEVELOPMENT

UDC 398 (075.9)

DOI 10.13140/PHEP.55.2025.06

mkgimnazija@ukr.net

This paper explores the potential and advantages of implementing integrated learning in educational institutions. The fragmentation of school subjects is one of the key factors contributing to the disjointed worldview often observed in modern graduates. When subjects are taught in isolation, their weak interconnection can hinder the formation of a holistic understanding of the world among students. Integrated lessons offer a viable solution to this issue. Integration (from Latin integer — whole, complete) refers to the process of unifying separate elements into a coherent whole. An integrated lesson is a type of instructional approach that merges knowledge from various subjects around a central theme.

Such lessons enhance engagement by making learning more meaningful and interconnected. They encourage students to think creatively, establish cause-and-effect relationships, compare and analyze phenomena, and draw well-reasoned conclusions. Through integrated learning, students become more adaptable to real-life situations and are able to perceive the world and its complex processes in a more comprehensive manner.

Moreover, the integration of subjects fosters intellectual, creative, and spiritual growth, while also enhancing motivation and supporting the development of key competencies. Among the competencies effectively cultivated through integrated learning are: value-semantic (understanding the purpose of learning and the significance of specific topics); general cultural (developing language and communication skills, patriotism, and moral values); informational and communicative (acquiring the ability to work collaboratively, express ideas clearly, and consider multiple viewpoints).

Keywords: *integration, integrated learning, education, interdisciplinary approach, academic subjects, student development.*

Матеріал отримано редакційною колегією 18.01.2025 р.

Науковий рецензент: доктор педагогічних наук

ОЛЕНА СЕМЕНОГ (Суми)